

ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์และพื้นที่ทางสังคมของชาวม้งในประเทศจีน

ประสิทธิ์ ลิปรีชา

สังคมศาสตร์ ฉบับพิเศษ/2559 หน้า 151-181

บทคัดย่อ

ม้งเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานอยู่ในประเทศจีน เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหลืองหรือแม่น้ำฮวงโห ในบริบทของความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับกลุ่มชาติพันธุ์หลักในสังคม โดยเฉพาะชาวจีนหรือจีน พบว่าชาวม้งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อย มักจะกลายเป็นผู้ที่พ่ายแพ้กับถูกกดขี่และเอารัดเอาเปรียบด้วยพลังทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เหนือกว่าของชาวจีนและรัฐชาติจีนครั้งแล้วครั้งเล่า จนบางส่วนต้องอพยพหนีภัยสงครามและอำนาจรัฐออกไปยังพื้นที่ที่ปัจจุบันเป็นทางตอนบนของเอเชียอาคเนย์ คือในภาคเหนือของประเทศเวียดนาม ลาว ไทยและพม่า ส่วนชาวม้งที่ยังอาศัยอยู่ในประเทศจีน พวกเขาต้องเผชิญกับอำนาจที่เหนือกว่าของชาวจีนและรัฐจีน ต้องต่อสู้ ต่อรองและปรับตัวด้วยยุทธวิธีต่างๆ เพื่อคงความเป็นอัตลักษณ์และมีพื้นที่ทางสังคมภายใต้รัฐจีน บทความนี้จึงต้องการนำเสนอประวัติศาสตร์และกรณีศึกษาของชาวม้งในเมืองเหวินชาน มณฑลยูนนาน โดยผู้เขียนนำเสนอว่า ภายใต้บริบทที่ถูกกดขี่จากชาวจีนและรัฐจีน ชาวม้งในเมืองเหวินชานได้เลือกเอาเรื่องเล่าจากลายผ้า พิธีปัดกวาดเคราะห์กรรมกับตลาดและธุรกิจการค้าข้ามชาติเป็นกลไกในการต่อรองและสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ของตน งานศึกษาชิ้นนี้จะช่วยเติมเต็มงานเขียนของ Nicholas Tapp ที่ศึกษา ม้งทั้งในประเทศไทย จีนและประเทศตะวันตกที่เป็นม้งพลัดถิ่นมายาวนาน ซึ่งยังขาดแง่มุมการเชื่อมโยงและการสร้างความเป็นชาติพันธุ์ข้ามชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์, อัตลักษณ์, พื้นที่ทางสังคม, ม้ง

Abstract

Hmong is an ethnic group who has a long history in China, and being said that they have been a native group living in wetland area along the Huang He River. Within the context of historical relationship between the Hmong and other ethnic groups, especially the Han Chinese,

it is found that the Hmong, as a minority group, had been dominated and exploited from time to time by the Han Chinese and the Chinese state who were superior in economic, political and cultural power. As a result of political unrest in China during 18th century, some Hmong migrated southwestward to Southeast Asia, especially in the contemporary northern Vietnam, Laos, Thailand and Myanmar. The rest of them who have been living in China until today has also been encountering with the Han Chinese and the Chinese state, in order to be both maintaining their ethnic identity and creating social space. This article aims to present their history and cultural practices by using the case study of Hmong in Wenshan County, Yunnan Province in southern China. It examines how they negotiated with the Han Chinese under the context of imbalance power. The author contends that under the dominant situation, the Hmong in Wenshan have strategically used several economic and cultural practices; story clothes, traditional ceremony to dispel bad luck, and market and transnational trade in Hmong clothing, to be cultural mechanism for negotiation and to create social space for the Hmong people. This study is going to fulfil Nicholas Tapp's studies on Hmong people in Thailand, China and diaspora Hmong in western countries. Those works of him still lack of the issues on transnational Hmong identity and connection which occur in the contemporary globalization context.

Key words: History, identity, social space, Hmong

ประวัติศาสตร์และชื่อเรียก

กับข้อคำถามหลักที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีประวัติศาสตร์หรือจุดกำเนิดมาจากที่ไหนกันแน่ ทั้งนักวิชาการจีนที่เน้นแนวศึกษากลุ่มชาติพันธุ์แบบสัจนิยม กับมิชชันนารีชาวตะวันตก ต่างก็นำเสนอประวัติศาสตร์ชาวม้งที่เป็นลักษณะเส้นตรง นั่นคือมิชชันนารีชาวตะวันตกพยายามเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชาวม้งไปยังดินแดนทั่วโลกเหนือ โดยการตีความตามเรื่องเล่าของชาวม้ง ขณะที่นักวิชาการชาวจีนที่ศึกษากลุ่มชนชาติเหมียวในประเทศจีนได้โยงประวัติศาสตร์ของชาวม้งไปที่ชายฝั่งทะเลเหลืองทางทิศตะวันออกของจีน ในทัศนะของผู้เขียนนั้น คงเป็นการยากที่จะสืบสาวประวัติศาสตร์เพื่อค้นหาจุดกำเนิดของชาวม้งที่ไกลไปกว่าบริเวณที่เป็นพื้นราบอันกว้างใหญ่สองฝั่งแม่น้ำเหลืองหรือแม่น้ำฮวงโหของประเทศจีนใน

ปัจจุบัน และที่มากไปกว่านั้นคือชื่อที่พวกเขาเรียกตัวเองกับถูกคนอื่นเรียกนั้นมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทและยุคสมัย

แม้บาทหลวงซาวินา (Savina 1920) จะได้ตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งอพยพมาจากทางตะวันออกเหนือ ผ่านเข้ามาทางไซบีเรียและมองโกล เข้าสู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน โดยสันนิษฐานจากเนื้อหาบางส่วนในตำนานที่คนม้งเล่าต่อ ๆ กันมา แต่นั่นก็ปราศจากซึ่งเอกสารหลักฐานทางโบราณคดีและการจดบันทึก อย่างไรก็ตาม การที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถูกนำไปผูกอยู่กับชนชาติเหมียวมายาวนาน และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชนชาติเหมียวมีความสัมพันธ์กับ “ซานเหมียว” และ “หนานหม่าง” มาโดยตลอด ดังนั้นในทัศนะของผู้เขียนแล้ว หากจะทำความเข้าใจประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จำเป็นต้องอิงเอกสารข้อมูลที่ว่าด้วยเหมียว ซานเหมียว และหนานหม่าง ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนเป็นหลัก

นักวิชาการชาวจีนที่ศึกษากลุ่มชนชาติเหมียวต่างอ้างถึงหลักฐานของจีนที่บันทึกประวัติศาสตร์ว่าด้วยชนชาติเหมียวเอาไว้ว่าในยุคดึกดำบรรพ์ คือเมื่อประมาณ 5,000 ปีก่อนโน้น มีมนุษย์ชาติเก่าแก่กลุ่มหนึ่งเกิดขึ้นและดำรงชีวิตอยู่ในแถบปากแม่น้ำแยงซีและแม่น้ำฮวงโห ทางฝั่งตะวันออกของประเทศจีนในปัจจุบัน จากนั้นจึงค่อย ๆ เพิ่มจำนวนประชากรขึ้นโดยใช้เวลาหลายชั่วคน ภายหลังได้ก่อตั้งขึ้นเป็นสัมพันธมิตรชนเผ่า สัมพันธมิตรชนเผ่านี้เรียกว่า “จิ่วหลี่” (Jiu Li) โดยมีจิ่วยู่ (Chi You – Txiv Yawg) เป็นหัวหน้า ช่วงเวลาเดียวกัน สัมพันธมิตรเผ่าอื่น ๆ ได้ก่อตั้งขึ้นอีก โดยมีหวังตี้ (Huang Di) เป็นหัวหน้า อาศัยอยู่ทางตอนต้นของแม่น้ำเหลือง แล้วเคลื่อนย้ายเข้าสู่ทางตอนปลายของแม่น้ำเหลืองในเวลาต่อมา สัมพันธมิตรทั้งสอง โดยการนำของหวังตี้และจิ่วยู่ได้ปะทะกันที่จูหลู (Zhu Lu) (ปัจจุบันในอำเภอจูหลูของมณฑลเหอเป่ - He Pei) ในที่สุดฝ่ายสัมพันธมิตรจิ่วหลี่ที่นำโดยจิ่วยู่ได้พ่ายแพ้

แม้เผ่าจิ่วหลี่จะพ่ายแพ้ แต่พวกเขายังคงครอบครองบริเวณอันกว้างใหญ่ที่อยู่ตอนล่างและตอนกลางของแม่น้ำเหลือง ซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ได้ พวกเขาจึงได้กลายเป็นสัมพันธมิตรชนเผ่าใหม่ โดยในประวัติศาสตร์จีนเรียกว่า “ซานเหมียว” (San Miao) ต่อมาซานเหมียวได้พัฒนาขึ้น ประชากรเพิ่มขึ้น ประกอบกับมีทะเลสาบต่งตึง (Dong Ting) กับทะเลสาบโป๋หยาง (Po Yang) และภูเขาเหวิน (Wen) กับภูเขาเหิง (Heng) เป็นภูมิประเทศที่เอื้อต่อการป้องกันตนเอง กำลังและอำนาจของพวกเขาจึงค่อย ๆ เพิ่มขึ้นกลับมา และได้ต่อสู้แย่งชิงกับสัมพันธมิตรเผ่าเหยา ชุน หยี (Yao Shun Yi) โดยใช้เวลาในการเผชิญหน้ากันอยู่อย่างยาวนาน

ในยุคชานเหมียว เนื่องจากถูกเหยา ซุน หยี่โจมตีครั้งแล้วครั้งเล่า ชานเหมียวส่วนหนึ่งจึงค่อย ๆ อพยพลงมาทางใต้ โดยมาถึง ฉวนเตียนชิง (Chuan Dian Qing นั่นคือ Chuan หมายถึงเสฉวน Dian หมายถึงยูนนาน และ Qing หมายถึงกวางโจว) ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ของชานเหมียวทิ้งหัวหน้าฮวงเตอ (Huang Dou) อยู่ในภูเขาและในป่า มิได้พามาด้วย โดยอพยพเข้ามายังทะเลสาบโป๋หยางและทะเลสาบตั้งถึง ที่อยู่ในมณฑลเจียงซี (Jiang Xi) และมณฑลหูหนาน (Hu Nan) เพราะที่นี้เป็นทำเลที่มีภูเขาสูงล้อมรอบ ณ ที่นั้นจึงถูกเรียกว่า “หนานหม่าง” (Nan Mang)

จากการที่ถูกบุกรุกและขับไล่ให้ออกจากพื้นที่ตั้งของตนเองครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้ชาวเหมียวในยุคสมัยราชวงศ์ฉิง (Qing - 221 B.C) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตป่าเขาที่ห่างไกลจากเมือง เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากการรบกวนจากกลุ่มอื่นๆ ถึงตอนปลายของราชวงศ์ฮั่น (Xi Han) ชาวเหมียวถูกเรียกว่าหวู่หลิง หม่าง (Wu Ling Mang) ตามสถานที่อยู่อาศัย เมื่อได้พัฒนาขึ้นมาเป็นกลุ่มที่มีอำนาจ ทำให้ผู้ปกครองของราชวงศ์ต้องหันมาให้ความสนใจกับชาวเหมียว หรือพวกหวู่หลิง หม่าง เป็นพิเศษ ฉะนั้นภายหลังจากที่ราชวงศ์ตงฮั่น (Dong Han) ได้ก่อตัวขึ้นแล้วได้ใช้กำลังปราบปรามหวู่หลิง หม่างเป็นระยะเวลายาวนานถึง 139 ปี คือตั้งแต่ฮงเต๋เจียนหวู่ (Jian Wu) ครองราชย์เข้าสู่ปีที่ 23 (ค.ศ. 47) ถึงฮงเต๋ซิงผิง (Zhong Ping) ปีที่ 3 (ค.ศ. 186) โดยผู้ปกครองได้ใช้กำลังในการปราบชาวหวู่หลิง หม่าง ถึง 12 ครั้ง อย่างไรก็ตาม มีบางครั้งที่ทัพของทางฮงเต๋ได้พ่ายแพ้ชาวหวู่หลิง หม่าง กลับไปเหมือนกัน ต่อมาผู้ปกครองได้ทำการเก็บภาษีในอัตราที่สูงมากขึ้น ทำให้ชาวหวู่หลิง หม่าง ไม่พอใจและได้ลุกขึ้นมาต่อต้าน ในสมัยราชวงศ์ตงฮั่น (Dong Han) พวกศักดินาได้ยกทัพมาตีชาวหวู่หลิง หม่างหลายครั้ง ทำให้พวกเขาถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก ผลของสงครามทำให้หวู่หลิง หม่างหรือชาวเหมียวค่อย ๆ อพยพไปทางทิศตะวันตกและทิศใต้

เข้าสู่ยุคที่ราชวงศ์จิ้น (Xi Jin) ปกครองก็ได้ยกทัพมารบกวณเขตวุซี (Wu Xi) ซึ่งเป็นเขตที่มีชาวเหมียวอาศัยอยู่ ถึงสองครั้ง ทำการกวาดต้อนผู้คนไปเป็นเชลยศึก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชาชนชาวเหมียว ในที่สุดราชวงศ์จิ้นก็ถูกโค่นล้มโดยชนกลุ่มน้อย ทำให้ชนชาติกลุ่มน้อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเหมียว จึงอพยพตามแม่น้ำฮั่นชุย (Han Shui) ขึ้นไปตั้งรกรากอยู่ในมณฑลหูเป่ (Hu Pei) เหอหนาน (He Nan) และชานซี (Shan Xi) โดยอาศัยอยู่กับชนชาติอื่นทางด้านเหนือ เช่นเดียวกัน สถานที่อยู่ใหม่นี้ชาวเหมียวถูกเก็บภาษีเพิ่มจากผู้ปกครอง ทำให้เกิดการลุกขึ้นต่อสู้ ผู้ปกครองจึงยกทัพมาปราบชาวเหมียวอย่างหนัก จนต้องอพยพลงมาที่มณฑลกวางโจว (Gui Zhou) และมณฑลกวางสี (Guang Xi)

ในสมัยราชวงศ์ถัง เกิดระบบทาสขึ้นมาและได้แผ่ขยายไปทั่วสี่ทิศ ทำให้เกิดการสู้รบปะทะกับกลุ่มที่อยู่ในดินแดนใกล้เคียงครั้งแล้วครั้งเล่า จนกระทั่งปี ค.ศ. 873 อาณาจักรน่านเจ้าได้ยกทัพไปตีเขตภาคตะวันตกของมณฑลเสฉวน (Xi Chuan) และภาคใต้กับภาคกลางของมณฑลกัวยโจว กวาดต้อนทรัพย์สินและประชาชนไปเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวเหมียวส่วนหนึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่มณฑลยูนนาน และในยุคหนึ่งพวกเขากลายเป็นหนึ่งในชนชาติส่วนน้อยที่อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรน่านเจ้า เช่นเดียวกันกับที่ผ่านมา ปลายสมัยราชวงศ์ถังและสมัยวุไต (Wu Dai) ชาวเหมียวถูกรบกวนและบังคับให้อพยพครั้งแล้วครั้งเล่าจากการรุกรานของข้าศึก

สมัยราชวงศ์หยวน (Yuan – ค.ศ. 1279-1368) การถูกเหยียดหยามและกดขี่ชนชาติส่วนน้อยได้เกิดขึ้นและดำเนินต่อมายาวนาน ประชาชนหลากหลายชนเผ่าที่ประสบความยากลำบากได้ลุกขึ้นมาต่อต้าน เอกสารโบราณของจีนระบุว่าประชาชนชาวเหมียวกว่า 2,000 คนอพยพเข้าสู่มณฑลยูนนานเพื่อแสวงหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นช่วงปลายสมัยราชวงศ์หมิง (Ming – ค.ศ. 1368-1644) ต่อมาช่วงต้นราชวงศ์ชิง (Qing – ค.ศ. 1644-1912) ในยุคของหยวนและหมิง ชนชาติเหมียวส่วนหนึ่งได้อพยพเข้าสู่มณฑลยูนนานเพื่อหลบหลีกสงคราม และส่วนหนึ่งได้อพยพต่อไปยังดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นภาคเหนือของประเทศเวียดนาม ลาวและไทย ในสมัยราชวงศ์ชิง รัฐบาลกลางได้ยึดที่ไร่นาจากชาวเหมียวในภาคใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของมณฑลกัวยโจว บังคับให้พวกเขาไปขุดถนน รวมทั้งการเกณฑ์ไปเป็นทาส ทำให้เกิดความกลัว ต้องอพยพหลบหนีไปยังมณฑลอื่นๆ กับไม่ยอมเปิดเผยตัวเองว่าเป็นเหมียว จนกระทั่งหมดสมัยราชวงศ์ชิง รัฐบาลได้ทำการสำรวจกลุ่มชาติในประเทศจีนและมีนโยบายที่ดีขึ้นกับชนกลุ่มน้อย พวกเขาจึงค่อยๆ เปิดเผยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าตัวเองเป็นชนชาติเหมียว ผลจากการที่ถูกบังคับเก็บภาษีอย่างหนักของรัฐบาล ปี ค.ศ. 1735 เป่าลี่ (Bao Li) และหงหยวน (Hong Yuan) ได้นำประชาชนเหมียวที่อยู่ตะวันออกเฉียงใต้ของมณฑลกัวยโจวลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาลที่ปกครองมณฑลกัวยโจว แต่ถูกปราบปรามอย่างหนัก ประชาชนส่วนหนึ่งถูกบังคับให้หนีไปจากถิ่นที่อยู่อาศัยของตน จากนั้นผู้นำเหมียวได้นำชาวบ้านลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาล อันเป็นผลจากมาตรการทางภาษี แต่ก็ถูกปราบปรามได้อีกครั้งหนึ่ง ชาวเหมียวส่วนหนึ่งจึงได้อพยพลงมาสู่ทางใต้ของมณฑลกัวยโจว และมีส่วนหนึ่งได้ผ่านตอนกลางของมณฑลกัวยโจวไปยังอันชุน (An Shun) และอีกส่วนหนึ่งได้เข้าไปยังเขตเหวินชาน (Wen Shan-Paj Tawg) ในมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลและนำเสนอในงานชิ้นนี้

จากประวัติศาสตร์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ปรับเปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัย นั่นคือกลุ่มที่ปัจจุบันถูกเรียกว่าเป็นชาวเหมียวนั้นมีได้ชื่อนี้มาตั้งแต่ต้น แต่เพิ่งมาชัดเจนหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในจีน คือช่วงต้นทศวรรษ 1950 ทั้งนี้ นักวิชาการอย่าง Ruey Yih-Fu (1960) ชี้ให้เห็นว่าคำว่า “เหมียว” ไม่ได้ปรากฏที่ไหนจนกระทั่งถึงยุคราชวงศ์ซ่ง (Sung dynasty – ค.ศ. 960-1279) ขณะที่ Norma Diamond (1995) พบว่า เช่นเดียวกับคำว่า “หมาน” (Man) และ “หยี่” (Yi) คำว่า “เหมียว” (Miao) ในยุคก่อนคริสตกาล (B.C.E) จนถึงสมัยราชวงศ์หมิง (1368-1644) เป็นคำที่หมายรวมถึงชนพื้นเมืองหลากหลายกลุ่มคนในทางภาษาและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ชาวจีน และหมายถึงพวกอนารยชนหรือคนป่าทางภาคใต้ ที่สำคัญคือ แต่ละคำไม่ได้เป็นชื่อเรียกที่กลุ่มชนใดกลุ่มหนึ่งเรียกหรือนิยามตัวเอง ทั้งนี้ ย้อนไปในยุคราชวงศ์ซ่งก่อนคริสตกาล ปรากฏคำว่า “ซานเหมียว” (San Miao) ในรูปแบบการปกครองที่พัฒนาขึ้นมาเป็นอาณาจักร ซึ่งเป็นพัฒนาการของรูปแบบการปกครองที่เกิดขึ้นก่อนชาวจีน อย่างไรก็ตาม ระหว่างสมัยราชวงศ์หมิง (Ming – ค.ศ. 1368-1644) ถึงราชวงศ์ชิง (Qing – ค.ศ. 1644-1912) ในด้านหนึ่ง อิทธิพลของชาวจีนที่เป็นชนชาติใหญ่ในจีนเริ่มแผ่ขยายเข้าไปในพื้นที่ชายขอบมากขึ้น ชนกลุ่มน้อยอย่างชาวเหมียว หากพวกเขายอมรับเอาวัฒนธรรมจีน ดังตัวอย่างของระบบนามสกุลที่เป็นแบบจีน ก็จะถูกมองว่าเป็น “เหมียวสุก” (Shu or Cooked Miao) แต่หากพวกที่ไม่ยอมถูกผสมกลมกลืนให้เป็นจีน ก็จะถูกเรียกว่าเป็นพวก “เหมียวดิบ” (Sheng or Raw Miao) ในทางกลับกัน ศิลปินชาวจีนในเมืองได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตที่มีลักษณะแปลกและเป็นพวกต่างแดน (exotic) ในความเป็นอนารยชนของพวกเขาในรูปแบบของชุดภาพเขียนที่เรียกว่า Miao Album (Tapp 2003) หรือแม้แต่คำว่า “กบฏเหมียว” (Miao rebellions) ในศตวรรษที่ 19 ในทัศนะของผู้ปกครองชาวจีนก็หมายรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยต่างๆ ในดินแดนตะวันตกเฉียงใต้ที่ลุกขึ้นต่อต้านอิทธิพลทางการเมืองการปกครองของรัฐศูนย์กลางของชาวจีนหรือรัฐจีน (Jenks 1994)

โครงการสำรวจและจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศจีนเริ่มต้นขึ้นภายหลังจากที่เหมา เจ๋อตงสามารถเข้าปกครองประเทศแล้วเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2493) โดยมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่รัฐทำการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ พบว่ามีจำนวน 400 กว่ากลุ่ม ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงมาก ดังนั้น นักวิชาการชาวจีนจึงทำการรวมกลุ่มเข้าด้วยกันเพื่อให้ตัวเลขลดน้อยลง ด้วยการให้หลักคิดในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ตามแบบมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ คือดูที่การมีตระกูลภาษาที่ใกล้เคียงกัน แบบแผนการดำรงชีวิต รูปแบบทางการเมืองการปกครอง และพื้นที่ตั้งทาง

ภูมิศาสตร์ที่อยู่ใกล้เคียงกัน เป็นหลัก ซึ่งเหลือทั้งหมด 55 ชนชาติส่วนน้อย (nationalities) โดย “เหมียว” เป็นหนึ่งในนั้น และกลุ่มที่ 56 คือชาวฮั่นที่เป็นชนกลุ่มใหญ่ (Harrell 1995 และ 1996)

ดังนั้น ในทัศนะของผู้เขียนแล้ว คำว่า “เหมียว” ที่ปัจจุบันใช้กันอยู่ในประเทศจีนนั้นไม่สามารถใช้แทนคำว่า “ม้ง” ได้ทั้งหมด เพราะภายใต้ชื่อรวมของ “ชนชาติเหมียว” นั้นมีกลุ่มย่อยอีกหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มย่อยเหล่านั้นมิได้มีกลุ่มใดที่ใช้ชื่อ “เหมียว” เรียกตัวเอง หากแต่มีชื่อที่แตกต่างกันออกไป¹ อย่างน้อยสี่กลุ่มหลักของชาวเหมียว นั้น คือกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “ขอส่ง” (Ko Xiong/ Qos Xyooj) กลุ่ม “ฮมู่” (Hmu/ Hmub) กลุ่ม “ฮ่า ฮม้อ” (Ah Hmo/ Ab Hmob) และกลุ่ม “ฮม้ง” (Hmong/ Hmoob) (Cheung 1995 และ 1996, Diamond 1995 และ Schein 1986) โดยภาษาพูดของทั้งสี่กลุ่มดังกล่าวไม่สามารถใช้สื่อสารกันได้ ส่วนเครื่องแต่งกายและวิถีชีวิตด้านอื่นก็ล้วนแล้วแต่แตกต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง เฉพาะในกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “ฮม้ง” เฉพาะในพื้นที่เมืองเหวินซานของมณฑลยูนนานนั้นยังมีกลุ่มย่อยอีกมากมาย โดยเรียกชื่อตามลักษณะของเครื่องแต่งกายและสถานที่อยู่อาศัย เช่น ฮม้งเดือ (Hmoob Dawb-ม้งขาว) ม้งจั่ว (Moob Ntsuab-ม้งเขียว) ม้งตู (Hmoob Dub-ม้งดำ) ม้งซี่ (Moob Sib) ม้งเส้า (Hmoob Xauv) ม้งซัว (Hmoob Sua) ม้งเป่ (Hmoob Peg) ม้งปัว (Hmoob Pua) ฯลฯ (Tsab Chij 1988)

อัตลักษณ์และพื้นที่ทางสังคมของม้งในเมืองเหวินซาน

เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ กลุ่มชาวม้งในประเทศจีนก็ได้รับผลกระทบจากนโยบายการสร้างชาติและอิทธิพลของกลุ่มชาติพันธุ์กระแสหลักในสังคมอย่างชาวฮั่น ตัวอย่างเช่น ด้านการศึกษาที่รัฐบาลนำเข้ามาให้ในชุมชนชาวม้ง เน้นการเรียนการสอนที่ต้องใช้ภาษาจีนกลาง กับทั้งเนื้อหาที่สร้างขึ้นโดยส่วนกลางเป็นหลัก ด้านภาษาที่ใช้ในตลาดและพื้นที่สาธารณะทั่วไปที่เป็นภาษาจีนกลาง หรือด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่อิงตามแบบของชาวฮั่นมากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และพื้นที่ทางสังคมของชาวม้งถูกเบียดขับและค่อยๆ เปลี่ยนไปเป็นแบบจีนมากขึ้น

อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นลักษณะเฉพาะของตัวบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคม ในระดับของกลุ่มคนในสังคม อัตลักษณ์เป็นลักษณะบางอย่างที่สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมกัน เป็นความเหมือนกัน ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นความแตกต่างระหว่างความเป็น “เรา” กับความเป็น “เขา” (Woodward 1997) ตัวอย่างเช่น อัตลักษณ์ความเป็นม้งขาวแตกต่างจากอัตลักษณ์ของความเป็นม้งดำหรือม้งเขียว อัตลักษณ์

ความเป็นมั่งแตกต่างจากความเป็นเมียนหรือคนเมือง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลแต่ละคนหรือของกลุ่มคนในสังคมแต่ละกลุ่มนั้นมิได้มีเพียงหนึ่งเดียว หากแต่มีความหลากหลาย เช่น อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาจดูได้จากเครื่องแต่งกาย ภาษาพูด อาหารที่บริโภค วิถีคิด รวมถึงประวัติศาสตร์และความเชื่อที่เป็นลักษณะร่วมเฉพาะของกลุ่ม ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ที่มากไปกว่านั้นคืออัตลักษณ์เป็นสิ่งที่มิได้หยุดนิ่งตายตัว หากแต่ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและบริบท เช่น เครื่องแต่งกายของชาวม้งในยุค 30 หรือ 50 ปีก่อนกับปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนไป ภาษาพูดที่มีการยืมภาษาไทยเข้ามาใช้มากขึ้น หรือวิถีการผลิตและลักษณะของบ้านเรือนที่อยู่อาศัยที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทหรือสภาพแวดล้อมใหม่ในยุคปัจจุบัน ประการสุดท้ายคือ อัตลักษณ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่มียู่แล้วและมีการสืบทอดต่อๆ กันมาเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้โดยตัวบุคคลหรือสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือแม้แต่เป็นการสร้างขึ้นโดยคนภายนอก มีการต่อสู้และช่วงชิงกันอยู่ตลอดเวลา เช่น อัตลักษณ์ความเป็น “ชาวเขา” ที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐและคนภายนอกเพื่อเรียกและหมายถึงสืบลักษณะชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูง แต่ปัจจุบันคนเหล่านี้นิยมว่าตัวเองเป็น “ชนเผ่าพื้นเมือง” เป็นต้น

พื้นที่ทางสังคม เป็นหนึ่งในหลายกระแสของการศึกษาเรื่องพื้นที่ ทั้งนี้ กระแสแรกเป็นงานศึกษาเชิงภูมิศาสตร์การเมือง ภูมิศาสตร์มนุษย์ หรือภูมิรัฐศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของรัฐ-ชาติ อาณาเขต อำนาจอธิปไตย การเมืองระหว่างประเทศ สงคราม สันติภาพ แผนที่ และลัทธิจักรวรรดินิยม กระแสที่สองเป็นการศึกษาพื้นที่ที่ถูกเก็บกดปิดกั้นไว้ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น บ้าน ถนน เมือง สุสาน คูหา โรงเรียน โรงพยาบาล พิพิธภัณฑสถาน อนุสาวรีย์ ศูนย์การค้า และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ด้วยการดูกระบวนการ ขั้นตอนและรายละเอียดในการผลิตหรือสร้างพื้นที่ดังกล่าวขึ้นมา และกระแสที่สามเป็นการศึกษาพื้นที่ในฐานะที่เป็นผลผลิตของเทคนิควิทยาการในการถ่ายทอด การนำเสนอ การพูดถึง เขียนถึง และการแสดงออกเกี่ยวกับพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2554) กระแสที่สามนี้ที่ Foucault กับ Lefebvre เรียกว่าเป็น Third space หรือพื้นที่ที่สาม เป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีการช่วงชิงความหมาย มีการนิยามโดยองค์กรหรือคนกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะให้เกิดประโยชน์กับตัวเองมากที่สุด ดังในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศจีนที่ผู้เขียนจะได้นำเสนอโดยละเอียดในบทความนี้

นักวิชาการด้านชาติพันธุ์สัมพันธ์อย่าง Charles F. Keyes (1997) นำเสนอว่านอกจากการมีประวัติศาสตร์ที่มีบรรพบุรุษร่วมแล้ว ประเด็นหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่ง

อันเดียวกันคือประวัติศาสตร์ศาสตร์อันเลวร้ายจากการที่กลุ่มชาติพันธุ์ถูกระงับโดยน้ำมือของคนอื่น นั่นคือการถูกเข่นฆ่า ทำร้าย โคนล้มและอื่นๆ จนเกิดเป็นเรื่องเล่าแห่งความบาดแผลและชอกช้ำที่มีการสืบทอดต่อๆ กันมา เช่นเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับจีนหรือชาวฮั่นในประวัติศาสตร์นั้นในแง่ของการรับรู้ของชาวม้งแล้ว ในด้านหนึ่งเป็นประวัติศาสตร์แห่งความเจ็บปวดอันถูกระงับโดยคนจีน จนทำให้บรรพบุรุษของชาวม้งต้องถูกผลักไสให้ออกจากถิ่นฐานในแถบที่ราบลุ่มของฝั่งแม่น้ำฮวงโหหรือแม่น้ำเหลือง และในครั้งต่อๆ มาอีกครั้งแล้วครั้งเล่า จนกลายมาเป็นคนที่อยู่บนป่าเขาในมณฑลต่างๆ ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นเป็นประวัติศาสตร์อันขมขื่นที่ล้นแล้วแต่เป็นเรื่องราวของชาติพันธุ์สัมพันธ์ระหว่างชาวม้งกับชาวจีน เป็นประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงชาวม้งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยที่ต้องพ่ายแพ้ครั้งแล้วครั้งเล่าในการทำสงครามกับชาวจีนซึ่งเป็นกลุ่มชนที่ใหญ่กว่า (ดูเพิ่มเติมใน ยัง มีอตเต้ง 2520) ที่มากไปกว่านั้นคือการถูกกดขี่ เอาไรต์เอาเปรียบ ผสมกลมกลืนทางชาติพันธุ์ จนชาวม้งส่วนหนึ่งต้องอพยพย้ายถิ่นไปหลบซ่อนอยู่บนภูเขาสูงและในท้องถื่นห่างไกลทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ขณะที่ชาวม้งส่วนที่ดั่งหลักแหล่งอยู่ในเมืองต้องเผชิญกับนโยบายการสร้างชาติจีนและอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของชาวจีนที่เป็นชนกลุ่มใหญ่ พวกเขาจึงพยายามที่จะต่อสู้ดิ้นรนเพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์และสร้างพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งท่ามกลางบริบทความสัมพันธ์กับรัฐจีนและชนชาติฮั่น

ท่ามกลางกระแสการถูกกดขี่และเบียดขับทั้งจากนโยบายของรัฐจีนและอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวจีนหรือชาวจีนที่เป็นกลุ่มกระแสหลักในประเทศมายาวนานดังกล่าว จึงเกิดคำถามว่าแล้วชาวม้งในประเทศจีน โดยเฉพาะในเมืองเหวินชานของมณฑลยูนนาน ได้ใช้อะไรเป็นปฏิบัติการในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นม้งและต่อรองเพื่อคงไว้และสร้างใหม่ซึ่งพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์

ม้งในเมืองเหวินชาน

เหวินชาน (Wenshan) หรือที่รู้จักกันในภาษาม้งคือ ป่า เต๋อ (Paj Tawg)² เป็นเมืองที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองคุนหมิง ซึ่งเป็นเมืองหลวงของมณฑลยูนนาน เป็นเมืองที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเวียดนาม เหวินชานเป็นเมืองเขตปกครองชาวจ้วงและเหมียว (Wenshan Zhuang and Miao Autonomous Prefecture)³ ประชากรทั้งหมดประมาณ 3.5 ล้านคน ประกอบด้วย 11 กลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน แต่กลุ่มใหญ่ที่สุดคือชาวจ้วงกับชาวม้ง พื้นที่ราบของตัวเมืองเหวินชานไม่กว้างนัก ประมาณครึ่งของตัวเมืองเชียงใหม่ ล้อมรอบด้วยภูเขาสูงทุกด้าน พื้นที่นอกตัวเมืองออกไปเป็นภูเขาสูงที่สลับซับซ้อนเป็นลักษณะของภูเขาหินมากกว่าดินที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก

นอกจากชาวฮั่นซึ่งตั้งชุมชนอยู่ในพื้นที่ราบของตัวเมืองแล้ว จ้วงกับม้งเป็นสองกลุ่มหลักของชนชาติส่วนน้อยในเขตปกครองของเมืองเหวินชาน อย่างไรก็ตาม ในแง่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ กลับพบว่าชาวม้งกลายเป็นกลุ่มที่มีการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่โดดเด่นในพื้นที่สาธารณะของตัวเมืองเหวินชาน โดยเฉพาะในวันที่มีตลาดนัดชาติพันธุ์ในเมืองเหวินชาน ชาวม้งส่วนใหญ่ตั้งชุมชนอยู่บนพื้นที่สูงและห่างไกลออกไปจากตัวเมืองเหวินชาน ในพื้นที่ชานเมืองมีเพียงสองชุมชนม้งเท่านั้นที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ นั่นคือประมาณปี ค.ศ. 1951 ตามคำชักชวนของรัฐบาล ส่วนหมู่บ้านที่เหลือยังคงกระจายกันอยู่บนภูเขา นอกนั้นมีครอบครัวและปัจเจกบุคคลชาวม้งส่วนหนึ่งที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเมือง ทั้งเพื่อทำงานราชการ ค้าขาย เป็นลูกจ้างตามห้างร้านและบริษัท และเป็นนักเรียนนักศึกษา ด้วยการซื้อบ้านห้องพักหรือเช่าห้องพักที่เป็นอาคารสำหรับอยู่อาศัยกัน

แม้ในแง่ของจำนวนประชากรแล้วชาวม้งจะเป็นหนึ่งในสองกลุ่มชนหลักของเขตปกครองเหวินชาน แต่ในแง่ของพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถูกมองว่ายังคงเป็นพวกคนป่าคนดอยที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ล้าหลัง ไม่รู้หนังสือ ไม่มีความเจริญเหมือนชาวฮั่นที่อยู่ในเมือง หรือแม้แต่ชาวจ้วงที่ส่วนใหญ่ตั้งชุมชนอยู่ในพื้นที่ราบ นอกจากนั้นแล้วยังมีภาพลักษณ์ของความเปราะบางของชนชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่หลัง หากเปรียบเทียบกับชาวฮั่นและชาวจ้วง ดังนั้น คำถามหนึ่งของผู้วิจัยคือ ท่ามกลางการถูกเบียดขับและทำให้กลายเป็นคนอื่นดังกล่าว ชาวม้งใช้อะไรเป็นกลไกในการปฏิบัติการเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตัวเอง จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ผู้เขียนพบว่าพวกเขาปฏิบัติการสร้างพื้นที่ทางสังคมด้วยเรื่องเล่าและกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

เรื่องเล่าจากลายผ้า

การอ้างความเป็นชาติพันธุ์ในแต่ละกลุ่มนั้นถูกสืบทอดผ่านคนรุ่นแล้วรุ่นเล่า จนเมื่อระยะเวลาผ่านไปได้กลายเป็นประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ประการสำคัญคือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ถูกนำมาทำหน้าที่รับใช้ความเป็นปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นเดียวกับการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์แก่รุ่นลูกหลาน ซึ่งชาวม้งก็มีวิธีการหรือกลไกของตนเองในการบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เหล่านั้นเอาไว้ ซึ่งไม่ใช่ในรูปแบบของตัวหนังสือ หากแต่เป็นการบันทึกลงบนลวดลายปักของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่มีสีสัน โดยเฉพาะชุดของผู้หญิงที่มีลวดลายสวยงามซึ่งพวกเขาเป็นกลุ่มที่มีทักษะและความประณีตในการออกแบบและปักเย็บ ทั้งนี้ ชาวม้งที่เหวินชานอธิบายว่าแบบและลวดลายบนผืนผ้าที่พวกเขาทำและสวมใส่ในชีวิตประจำวันนั้นมีความหมายที่เชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์ในสองเรื่องด้วยกัน

เรื่องแรก ลายผ้าบนแผ่นหลังและผ้าพันรอบเอวของผู้หญิงม้งชาว ถูกให้ความหมายที่เชื่อมโยงกลับไปหาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชาวม้งกับชาวจีนในอดีต ผู้อาวุโสชาวม้งท่านหนึ่งในเมืองเห

วินซานเล่าว่าในอดีตนั้นชาวม้งมีตัวหนังสือเขียนเป็นของตนเอง แต่ระหว่างที่ถูกชาวจีนเข้ารุกรานและเช่น
 ฆ่าจนต้องอพยพแยกย้ายกันไปคนละทางนั้น บรรพบุรุษของชาวม้งได้ปกปิดอำพรางตัวหนังสือของตน
 ด้วยการให้ผู้หญิงนำมาปักเป็นลวดลายลงบนผืนผ้า แล้วนำมาประดับเป็นเครื่องแต่งกาย เพื่อไม่ให้คนจีน
 สามารถเรียนรู้และขโมยเอาไปใช้ได้ กับทั้งไม่ให้คนจีนที่เป็นฝ่ายตรงข้ามรู้ถึงเนื้อหาที่ชาวม้งใช้สื่อสารกัน
 ผ่านลวดลายบนผืนผ้าปัก

รูปถ่าย 1. แผ่นผ้าปักที่ใช้ประดับบนหลังของเสื้อของสตรีม้ง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากต้องต่อสู้เพื่อปกป้องชีวิตของตนเอง ต้องลี้ภัยสงคราม หลบหนีเพื่อเอาชีวิตรอด ด้วยการอพยพครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้ชาวม้งที่รู้หนังสือไม่มีเวลาถ่ายทอดทักษะด้านการเขียนให้คนอื่น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ในกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อกาลเวลาผ่านไป คนม้งรุ่นต่อมาจึงไม่สามารถอ่านตัวหนังสือเหล่านั้นได้อีก เหลือแต่เพียงกลุ่มผู้หญิงที่ยังคงมีการสืบทอดทักษะในการปักผ้าเป็นลวดลายต่างๆ เพื่อเอามาใช้ประดับบนเครื่องแต่งกายเท่านั้น จึงทำให้ชาวม้งไม่มีตัวหนังสือเป็นของตนเอง⁴ (สัมภาษณ์หน่อป้อ หว่า เมืองเหวินซาน 2547)

เรื่องเล่าที่สอง หญิงม้งสูงวัยคนหนึ่งในเมืองเหวินซานเล่าถึงความหมายบนลายผ้าปักกระโปรงกับดินแดนในประวัติศาสตร์ของชาวม้ง ด้วยการอธิบายว่า ลายผ้าที่ชายกระโปรง(ด้านล่างสุด)ของหญิงม้งลาย (Moob Swb) และม้งเขียว (Moob Ntsuab) ที่มีเส้นสีแดงสองเส้นตัดเป็นแนวขวาง ระหว่างสองเส้นดังกล่าวมีพื้นที่ว่างตรงกลาง ประมาณ 2-4 นิ้วเพื่อปักเป็นลวดลายที่มีสีสันสวยงาม ผ้าสองเส้นที่เย็บเป็นแนวขวางดังกล่าวหมายถึงแม่น้ำหลักสองสาย คือแม่น้ำแยงซี (dlej ntev หรือแม่น้ำยาว) กับแม่น้ำฮวงโห (dlej dlaag หรือแม่น้ำเหลือง) ส่วนพื้นที่ว่างตรงกลางระหว่างผ้าแถบทั้งสองที่ปักด้วยลวดลายสวยงาม

หมายถึงที่ราบอันกว้างใหญ่ระหว่างแม่น้ำสองสายดังกล่าว ซึ่งเป็นบริเวณหรือดินแดนที่บรรพบุรุษของชาวม้งเคยอาศัยอยู่ เป็นพื้นที่ราบที่บรรพบุรุษชาวม้งใช้ทำนา เป็นพื้นที่เพาะปลูก สำหรับปลูกข้าวและพืชพรรณธัญญาหาร แต่ด้วยการถูกชนชาติจีนเข้ารุกรานและแย่งชิงดินแดนอันอุดมสมบูรณ์ดังกล่าว แล้วทำสงครามเช่นฆ่า ขับไล่บรรพบุรุษชาวม้งให้ไปจากพื้นที่ดังกล่าว ดังนั้น บรรพบุรุษจึงนำเอาประวัติศาสตร์ดังกล่าวมาบันทึกเอาไว้ในรูปของลายผ้าปักซึ่งมีความหมายที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับชาวม้ง แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ลูกหลานชาวม้งรุ่นต่อๆ ไม่ได้สืบทอดความรู้และความหมายดังกล่าว จึงทำให้แทบจะไม่มีใครเข้าใจอีกแล้ว (สัมภาษณ์ผั่ว หลี เมืองเหวินชาน 2547)

รูปถ่าย 2. กระโปรงหญิงม้งลายและม้งเขี้ยว

พิธีปักกวาดเคราะห์กรรม

พิธีกรรมในรอบปีของชาวม้งที่เหวินชานมีหลากหลายด้วยกัน นับตั้งแต่พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องในเทศกาลปีใหม่ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด เจ็บป่วยและการตาย กับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวผลผลิต กระนั้นก็ตาม จากการที่ได้เก็บข้อมูลในชุมชนม้ง ผู้เขียนพบว่ามีพิธีกรรมหนึ่งที่มีนัยของความสัมพันธ์ระหว่างชาวม้งกับชาวจีน อันเป็นการตอกย้ำถึงบาดแผลของความเจ็บปวดจากผลพวงการถูกกระทำของชาวจีนในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์อันยาวนาน นั่นคือพิธีปักกวาดเคราะห์กรรม หรือพิธี “หลี่ซู่” (lwm sub) ในภาษาม้ง โดยในกลุ่มของม้งขาวหรือม้งเดือ (Hmoob Dawb) นั้นทำในช่วงสิ้นปีเก่า ขณะที่กลุ่มม้งลาย (Moob Swb) และม้งเขี้ยว (Moob Ntsuab) นั้นทำในช่วง

เดือนแปด หรือประมาณเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ว่างจากการเพาะปลูกและรอผลผลิตทางการเกษตรใหม่ออก

ตามความเชื่อของชาวม้ง ชู (sub) เป็นเคราะห์กรรม เป็นสิ่งชั่วร้าย เป็นสิ่งไม่ได้ที่มักจะมาตกหรือส่งผลกระทบต่อผู้คน อาจจะส่งผลร้ายต่อดังปัจเจกบุคคลหรือสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนก็ได้ หากผู้ใดหรือครัวเรือนใดได้รับเคราะห์กรรมดังกล่าว ก็อาจจะทำให้เจ็บป่วย ทำมาหากินไม่ขึ้น ประสบแต่สิ่งเลวร้ายในชีวิต หรือที่ร้ายแรงที่สุดคือทำให้เสียชีวิต เป็นต้น ดังนั้น ในรอบปีจึงต้องมีการทำพิธีหีลชีหรือปัดกวาดเคราะห์กรรมในหมู่สมาชิกในกลุ่มเครือญาติที่นับถือผีและสืบทอดบรรพบุรุษเดียวกัน

ในวันทำพิธี สมาชิกของกลุ่มเครือญาติซึ่งบ้านเรือนอยู่ใกล้กันจะมารวมกันที่บ้านของผู้นำพิธีกรรมหลักของกลุ่ม ด้วยการขับไล่ต้นอ้อทำการปัดกวาดเคราะห์กรรมหรือสิ่งเลวร้ายต่างๆ ในบ้านแต่ละหลังลงในบั้งก็ แล้วนำมารวมกันที่บ้านของผู้นำพิธีกรรมของกลุ่มเครือญาติ ที่บ้านหลักดังกล่าว ต้องเตรียมปลายต้นอ้อมามัดเป็นพ่อน ยาวประมาณ 2 เมตร มัดด้วยไหมหลากสี ผูกติดเข้ากับลำต้นของไม้ในท้องถื่นที่มีหนาม ซึ่งถูกตัดมามัดพองไว้ที่เสากลางบ้านของผู้นำพิธีกรรมหลัก เพราะคนม้งเชื่อว่าเสากลางบ้านเป็นเสาหลักที่ผีบ้านผีเรือนสถิตอยู่ หลังอาหารเช้า เมื่อสมาชิกของทุกครัวเรือนมาทันพร้อมหน้า ผู้นำพิธีกรรมหลักจะนำกระดิ่งร่อนกับเมล็ดข้าวโพดและเมล็ดถั่วเหลืองมาใช้ในการทำพิธี โดยทำการโยกกระดิ่งร่อนที่มีเมล็ดข้าวโพดและเมล็ดถั่วอยู่ในนั้น พร้อมๆ กับการท่องบทสวดพิธีกรรม นานประมาณครึ่งชั่วโมง ตอนท้ายจึงนำเมล็ดข้าวโพดและเมล็ดถั่วเหล่านั้นออกไปโปรยทิ้งนอกบ้าน

ด้านเนื้อหาและความหมาย ผู้นำพิธีกรรมชาวม้งคนหนึ่งสรุปถึงใจความของเนื้อหาในบทที่ท่องในพิธีกรรมดังกล่าวว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มเครือญาติ ไม่ว่าจะเป็นผู้ชาย ผู้หญิง เด็กหรือผู้ใหญ่ ในรอบปีที่ผ่านมาแต่ละคนต้องออกจากบ้านไปทำมาหากิน ทำไร่ทำสวน เก็บหาอาหารให้คนและสัตว์เลี้ยง หาฟันล่าสัตว์ หาปูหาปลา รวมทั้งการค้าขายเพื่อหาเงินทองมาเลี้ยงครอบครัว หากมีคนใดคนหนึ่งต้องประสบเคราะห์ร้าย ล่วงเกินต่อเจ้าที่เจ้าทาง ผีป่าผีร้าย วิญญาณชั่ว สิ่งไม่ดีทั้งหลายทั้งปวง รวมถึงบาปกรรมจากการที่ได้ละเมิดต่อชีวิตของบรรดาสัตว์ทั้งหลาย ก็ขออย่าได้มารังควานและก่อให้เกิดปัญหาต่อขวัญและสุขภาพร่างกายของสมาชิกในตระกูล โดยขอปัดเป่าสิ่งเลวร้ายและเคราะห์กรรมทั้งหลายทั้งปวงที่ได้รับมาในรอบปีนั้นให้ออกจากร่างกายและบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ให้ไปตกอยู่กับคนจีนและชนเผ่าอื่น ให้คนจีนกับชนเผ่าอื่นเหล่านั้นรับเอาเคราะห์กรรม ความเลวร้าย และโรคภัยไข้เจ็บแทนสมาชิกในสายตระกูล ขอปัดกวาดสิ่งเลวร้ายต่างๆ ที่มีอยู่นั้นให้ออกจากบ้านช่อง ให้ลมพัดพาไป ให้น้ำชะล้างและพัดพาไป ให้ไปตกในเมือง ตกในพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวจีนและคนกลุ่มอื่น เพื่อให้สมาชิกในตระกูลที่เป็นคนม้งปลอดภัย ไร้โรคและสิ่งเลวร้ายทั้งหลายทั้งปวง (สัมภาษณ์หล้าฮั่ว หลี เมืองเหวินซาน 2547)

ตลาดและธุรกิจการค้าผ้าข้ามชาติ

เหวินซานเป็นหนึ่งในเมืองหลักด้านการท่องเที่ยวทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของคุนหมิงที่เป็นเมืองหลวงของมณฑลยูนนาน ทั้งทั้งบริเวณมีชนชาติจ้วงกับชนชาติเหมียว(ม้ง)เป็นสองกลุ่มใหญ่ แต่ในตัวเมืองเหวินซานที่เป็นศูนย์กลางราชการและธุรกิจนั้นมีชาวฮั่นหรือชาวจีนเป็นกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ รอบนอกตัวเมืองมีหมู่บ้านชาวจ้วงและม้งอยู่ประปราย แต่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะอยู่ห่างออกไปไกลบนภูเขาและในเมืองบริวารอื่นๆ กระนั้นก็ตาม เข้าของทุกวันอาทิตย์ที่เป็นวันนัดตลาดชาติพันธุ์ จะเห็นชาวม้งจากทั้งในเมืองและหมู่บ้านรอบนอกแต่งชุดที่มีสีสันสวยงามมาตลาดนัดกัน แม้จะมีการซื้อขายสินค้าหลากหลายประเภทในวันที่มีตลาดนัด แต่สินค้าที่เห็นโดดเด่นและเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวม้งคือผ้าปักและผ้าทอที่เป็นเอกลักษณ์

จากการสังเกต ตอนช่วงประมาณเจ็ดนาฬิกา ซึ่งเป็นช่วงหลังอาหารเช้า เริ่มมีหญิงชาวม้งลายเดินทางด้วยเท้าจากหมู่บ้านรอบนอกตัวเมืองเข้ามายังตลาด มีทั้งคนที่แบกตะกร้าม้งใส่ผลผลิตทางการเกษตร ใส่ผ้าทอและผ้าปักม้ง ส่วนใหญ่เป็นหญิงวัยกลางคนถึงสูงอายุ ขณะเดินเท้ามาตลาดนั้นมือทั้งสองก็ถือฟอนเส้นใยกล้วยง คอยต่อและปั่นเส้นใยกล้วยง แล้วจัดให้เป็นมัดอย่างมีระเบียบ บางส่วนก็เอาพาดบนบ่าเพื่อให้สะดวกสำหรับการหยิบมาปั่นและจัดให้เข้ากับที่มัดในมือ เท่าที่สังเกตเห็นนั้นมักจะเดินมาเป็นกลุ่ม หรืออย่างน้อยก็สองคนเป็นเพื่อนกัน ส่วนคนที่มาจากหมู่บ้านห่างไกลออกไป นิยมให้ผู้ชายขับรถมอเตอร์ไซด์มาส่ง โดยผู้หญิงที่แต่งชุดม้งเป็นคนแบกตะกร้าขึ้นท้าย ในตะกร้ามีทั้งสินค้าที่จะเอามาขาย กับเป็นการเตรียมมาใส่สินค้าที่จะซื้อกลับบ้านตอนสาย

ที่บริเวณตลาดนัด ซึ่งอยู่ในซอยในตัวตลาดที่เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจของเมืองเหวินซาน เจ้าของตึกกร้านช่องและห้องแถวเป็นคนจีน ส่วนแม่ค้าและพ่อค้าชาวม้งนั้นแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองเหวินซาน คือมีทั้งที่มาเช่าบ้านหรืออาคารอยู่ชั่วคราว กับบางครอบครัวที่ซื้อบ้านหรือห้องพักเป็นของตัวเองเพื่อทำการค้าขายในเมือง กลุ่มนี้ทำการผลิตผ้าทอ ผ้าปักและผลิตภัณฑ์งานฝีมืออื่นที่บ้าน แล้วมาเช่าแผงบนทางเดินเท้าและถนนสายหลักที่ถูกปิดในเช้าวันอาทิตย์ดังกล่าว เพื่อขายสินค้าของตนเองเป็นประจำทุกสัปดาห์ ช่วงตั้งแต่เช้าจนถึงหลังเที่ยง กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มแม่ค้ารายย่อยที่ไม่ได้เช่าที่และขายประจำในที่ของตน เป็นกลุ่มหญิงม้งที่บางสัปดาห์ก็มาขาย บางสัปดาห์ก็ไม่ได้มา ดังนั้น พวกเขาจึงมีเพียงตะกร้าแบกหลังมาวางตั้งบนพื้น ซึ่งพร้อมที่จะย้ายไปวางขายที่จุดไหนของตลาดก็ได้ สินค้าที่โดดเด่นของแม่ค้าม้งกลุ่มนี้เป็นผ้าทอใยกล้วยงและผ้าปักกลดลายม้งที่มีสีสันซึ่งทำเองมาจากในหมู่บ้าน หรือซื้อของเพื่อนบ้านในหมู่บ้านแล้วนำมาขายต่อ บางคนก็มีสินค้าที่เพื่อนบ้านฝากให้เอา

มาขายด้วย นอกจากผ้าที่เป็นงานฝีมือแล้วยังมีบางเจ้านำเอาของป่าที่เป็นจำพวกยาสมุนไพรมาวางขาย โดยการวางลงบนพื้นทางเดินที่ปูด้วยผ้ายางหรือถุงปุ๋ย

รูปถ่าย 3. หญิงม้งปั่นเส้นใยกัญชงขณะเดินตลาด

ในส่วนของลูกค้า แบ่งออกได้เป็นสามกลุ่มด้วยกัน กลุ่มแรกเป็นคนม้งในพื้นที่ กลุ่มนี้มีทั้งที่เป็นม้งอยู่ในตัวเมืองและอยู่หมู่บ้านรอบนอก มาซื้อผ้าปักและผ้าทอเพื่อนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าหรือของใช้สำเร็จรูปสำหรับการขายต่อ กับทั้งมาซื้อผัก ผลไม้และสมุนไพรของป่าที่แม่ค้าชาวม้งจากหมู่บ้านบนภูเขานำมาวางขาย กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มคนจีนที่อยู่ในตัวเมืองเหวินชาน กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มาเดินซื้อผัก ผลไม้และสมุนไพร มีน้อยรายมากที่สนใจผ้าปักและผ้าทอใยกัญชง เพราะเป็นสินค้าที่พวกเขาไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน และกลุ่มสุดท้ายคือนักท่องเที่ยว ทั้งชาวจีนและชาวต่างชาติ มักจะมองหาและซื้อสินค้าที่เป็นของฝากกลับบ้าน

ตลาดวันอาทิตย์ดังกล่าว ซึ่งเริ่มตั้งแต่เช้าจนถึงหลังเที่ยง ประมาณบ่ายสองโมง แม้จะได้ชื่อว่าเป็นตลาดชาติพันธุ์ แต่จะเห็นว่ามีกลุ่มแม่ค้าและลูกค้าที่เป็นชาวม้งเป็นหลัก ส่วนแม่ค้าชาวจ้วงและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ก็พอมีให้เห็นบ้างเป็นบางราย แต่ไม่ถึงกับมากหรือคึกคักเท่ากลุ่มคนม้ง ฉะนั้น จึงกลายเป็นที่รับรู้และเรียกกันติดปากว่าเป็น “ตลาดม้ง” มากกว่าตลาดชาติพันธุ์ ที่สำคัญคือกลายเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของเมืองเหวินชานไปแล้ว กลายเป็นพื้นที่ตลาดในตัวเมืองที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งสามารถเข้ามาแทรกเพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางเศรษฐกิจ ถึงแม้จะมีปริมาณเงินที่หมุนเวียนน้อยมากก็ตาม หากเทียบกับปริมาณการค้าและธุรกิจอย่างอื่นที่คนจีนเป็นเจ้าของในเมืองนี้

การส่งผลิตภัณฑ์ผ้าใยกันยุงและชุดมุ้งสมัยใหม่ออกไปขายยังต่างประเทศ เป็นธุรกิจชาติพันธุ์ข้ามชาติที่มั่งคั่งในเวนิชานีตเป็นอาชีพหลักและมีบทบาทในการสร้างอัตลักษณ์มั่งคั่งข้ามชาติมาตั้งแต่ยุคทศวรรษ 1990 ประเภทแรกคือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าใยกันยุง เส้นใยกันยุงและผ้าที่ทำจากใยกันยุงมีความสำคัญและมีความจำเป็นมากในความเชื่อและพิธีกรรมของชาวม้ง โดยเฉพาะพิธีศพ นั่นคือคนม้งเชื่อว่าการนำเอาเส้นใยกันยุงมาสานเป็นรองเท้าเพื่อให้คนตายสวมใส่ วิญญาณจึงจะสามารถเดินทางผ่านป่าหนาม ป่าหิน พุ่งแห่งแสงและหนาวเหน็บ และป่าที่เต็มไปด้วยตัวบุง เพื่อไปพบและอยู่กับบรรพบุรุษของตนเองที่เสียชีวิตไปแล้วก่อนหน้านี้ นอกจากนั้นแล้วเสื้อผ้าที่เป็นชุดให้คนตายใส่ก็จะต้องเป็นชุดที่ทำด้วยผ้าใยกันยุงด้วยเช่นกัน วิญญาณจึงจะสามารถเดินทางไปพบบรรพบุรุษของตนที่ล่วงลับไปแล้วได้ จากความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าว เส้นใยกันยุงและชุดเสื้อผ้าคนตายที่ทำจากผ้าใยกันยุง จึงกลายเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งที่คนม้งทุกคน โดยเฉพาะคนที่เป็นผู้สูงอายุ ลูกหลานจะต้องเตรียมพร้อมและมี “ชุดคนชรา” เอาไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน

เช่นเดียวกับที่ Erik Cohen (2000) เขียนถึงธุรกิจผ้าม้งในประเทศไทยว่าเนื่องจากมีกลุ่มม้งอพยพที่ไปตั้งรกรากอยู่ในประเทศที่สามในอเมริกาและประเทศตะวันตกอื่นๆ จึงทำให้ตลาดผ้าม้งในเชียงใหม่ไปได้ไกลถึงระดับนานาชาติ ซึ่งต่างจากผ้าพื้นเมืองของคนพื้นราบในภาคเหนือ ดังนั้น ในบริบทของการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ข้ามชาติ ทำให้ชาวม้งที่เวนิชานีตมีกลุ่มลูกค้าที่เป็นชาวม้งด้วยกันในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาที่มีกลุ่มม้งที่เป็นผู้ลี้ภัยจากประเทศลาวเข้าไปตั้งรกรากอยู่เป็นจำนวนมาก และพวกเขาก็มีกำลังซื้อสูงกว่าม้งในประเทศอื่น คนม้งเหล่านั้นไม่ได้ปลูกต้นกันยุงและทอผ้าเองอีกแล้ว แต่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในพิธีศพ จึงต้องซื้อจากม้งในเอเชีย ซึ่งกลุ่มม้งที่อยู่ในเวนิชานีตยังคงนิยมปลูกและนำมาทอแล้วตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าขายมากที่สุด ทั้งนี้ กระบวนการปลูกและทอเป็นผ้าดิบนั้นเป็นกลุ่มชาวม้งที่อยู่ในหมู่บ้านตามเขตภูเขาสูง ส่วนกลุ่มม้งที่เข้ามาทำงานและค้าขายอยู่ในตัวเมืองเวนิชานีตเป็นกลุ่มที่มีความชำนาญในการออกแบบและใช้จักรเย็บผ้าช่วยผลิตเป็นเสื้อผ้าที่เป็นชุดสำเร็จรูปสำหรับคนสวมใส่เมื่อเสียชีวิตลง ทั้งนี้ คนเหล่านั้นมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับนักธุรกิจม้งข้ามชาติ สามารถส่งออกไปขายแก่นักธุรกิจที่เป็นผู้ค้าผ้าชาวม้งในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเภทที่สองคือชุดมุ้งสมัยใหม่สำหรับสตรี ซึ่งไม่ได้ทำจากผ้าใยกันยุงแต่อย่างใด แต่เป็นชุดมุ้งที่ตัดจากผ้าไหมและผ้าลินินทั่วไป เป็นชุดที่มีสีสันสำหรับสตรีม้งสวมใส่ในการออกงานตอนเทศกาลปีใหม่ เป็นชุดแต่งกายปกติในชีวิตประจำวันของผู้หญิงม้งลาย (Hmoob Swb) ในเขตเวนิชานีต แต่กลายเป็นแฟชั่นที่นิยมกันในหมู่คนม้งในต่างประเทศ ทั้งในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ลาวและไทยในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ถึงปลายทศวรรษ 2000 กลุ่มที่ทำธุรกิจชุดมุ้งดังกล่าวเป็นกลุ่มคนม้งที่เข้ามาอยู่ในตัวเมืองเวนิชานีต ซึ่งมี

นับพันคนที่ป็นทั้งข้าราชการ ลูกจ้างและคนที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว เป็นคนม้งรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาระดับหนึ่ง นอกนั้นยังพบว่าที่หมู่บ้านม้งแห่งหนึ่งในซานเมืองเหวินซาน ซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณ 5 กิโลเมตร ได้ทำเป็นธุรกิจขนาดใหญ่กว่ากลุ่มที่เป็นรายครอบครัวในตัวเมือง

เจ้าของโรงงานตัดเย็บชุดม้งที่หมู่บ้านซานเมือง เป็นคนม้งในตระกูลท้อ (Xeem Thoj) เริ่มต้นด้วยการทำเป็นธุรกิจของครอบครัวเมื่อต้นทศวรรษ 1990 จากการที่มีญาติชาวม้งในตระกูลเดียวกันจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยเดินทางมาเยี่ยมแล้วสามารถนับญาติร่วมสายบรรพบุรุษเดียวกันได้ เมื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนกันแล้วจึงได้รับคำแนะนำจากญาติที่อยู่ในอเมริกาว่าหากทำเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ขึ้นมา ก็จะมีตลาดม้งตามเมืองต่างๆ ในอเมริการองรับ เพราะคนม้งที่นั่นไม่มีใครตัดเย็บชุดแต่งกายตัวเอง เพื่อเอาไว้สวมใส่สำหรับเทศกาลปีใหม่อีกแล้ว หากแต่พวกเขาายังนิยมสวมใส่กันอยู่ ดังนั้น ญาติที่อยู่ในอเมริกาจึงร่วมลงทุนและช่วยวางแผนให้ แต่ปล่อยให้เจ้าของที่เมืองเหวินซานบริหารจัดการเอง เมื่อตัดเย็บสำเร็จเป็นชุดแล้วจึงจัดส่งไปให้ญาติที่อยู่ในอเมริกาเป็นผู้กระจายสินค้าไปยังตลาดม้งที่นั่น

ที่โรงงานตัดเย็บชุดม้งที่ซานเมืองเหวินซาน ผู้วิจัยได้รับการต้อนรับจากเจ้าของซึ่งอยู่ในวัยประมาณ 60 ปีเศษ จากการสังเกตและสนทนากันสองถึงสามครั้ง โรงงานตัดเย็บชุดม้งดังกล่าวเป็นทั้งสถานที่ทำงานและที่พักสำหรับพนักงาน มีจำนวนคนงานที่เป็นทั้งแม่บ้านและหญิงสาวชาวม้งซึ่งมาจากทั้งในหมู่บ้านและชุมชนบนภูเขา จำนวนยี่สิบกว่าคน การบริหารจัดการแบ่งออกเป็นสัดส่วน นั่นคือแผนกวัดและตัดชิ้นส่วนผ้า กับแผนกเย็บ ส่วนงานฝีมือประเภทสอยลูกบิดและปักลายผ้าชิ้นเล็กชิ้นน้อยนั้นถูกแยกออกไปให้หญิงม้งในหมู่บ้านเป็นคนทำ เมื่อเตรียมทุกชิ้นส่วนย่อยเสร็จแล้วจึงนำมาเย็บเพื่อประกอบกันเป็นชุดสำเร็จรูปที่โรงงาน หลังจากผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากเจ้าของและภรรยาแล้วจึงถูกบรรจุและจัดส่งไปยังปลายทางที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งในช่วงกลางทศวรรษ 2000 นั้นแต่ละเดือนสามารถผลิตได้นับร้อยชุด มีทั้งที่เป็นชุดสำหรับเด็กสาวและผู้ใหญ่

รูปถ่าย 4. ชุดม้งลายที่ผลิตจากโรงงานในเมืองเหวินซาน เป็นที่นิยมกันของม้งในอเมริกาและลาว

นอกจากตลาดใหญ่ที่เป็นชาวม้งในสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังมีการบุกเบิกตลาดไปยังชุมชนชาวม้งในประเทศเวียดนาม ลาวและไทย โดยมีผู้ค้ารายย่อยที่เป็นชาวม้งในตัวเมืองเหวินซานนำสินค้าที่เป็นชุดเสื้อผ้าสำเร็จรูปข้ามชายแดนไปขายในหมู่บ้านม้งบนภูเขา อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์นายเน้ง ท่อ (นามแฝง) พ่อค้าที่นำชุดม้งไปขายในเวียดนาม ลาวและไทย บอกว่า

ผมเป็นหนึ่งในไม่กี่รายของพ่อค้าที่นำเสื้อผ้าม้งไปขายได้ 4-5 ปีมาแล้ว ในบรรดาสามประเทศ คือเวียดนาม ลาวและไทย ที่ลาวขายดีที่สุด เพราะคนม้งที่นั่นมีญาติอยู่อเมริกา นอกจากญาติที่อยู่อเมริกาจะส่งเงินมาให้พวกเขาแล้ว ญาติที่อยู่อเมริกายังส่งชุดม้งที่ผลิตในเหวินซานไปให้ด้วย ทำให้ม้งในลาวชื่นชอบและต้องการซื้อ เพราะการแต่งกายด้วยชุดม้งที่ผลิตโดยชาวม้งในเหวินซาน กลายเป็นแฟชั่นในหมู่คนม้งที่อเมริกาและที่ลาวไปแล้ว ส่วนที่ประเทศเวียดนาม พี่น้องม้งที่นั่นยังมีรายได้น้อย ไม่มีเงินซื้อชุดม้งที่พวกเราเอาไปขาย (ชุดละประมาณ 5,000 บาท) ส่วนม้งที่ประเทศไทย มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าม้งในลาวและเวียดนาม แต่เนื่องจากพวกเราเป็นคนสัญชาติจีน การนำสินค้าผ่านแดนเข้าไปยังประเทศไทยยังยุ่งยาก กับระยะทางไกล และต้องเสียภาษีแพง จึงไม่คุ้มกับการนำไปขายที่นั่น (เน้ง ท่อ – นามแฝง เมืองเหวินซาน 2547)

ด้วยอัตลักษณ์ความเป็นม้ง(เหมียว)ที่เป็นชุดแต่งกายที่สวยงาม บวกกับชื่อเสียงของธุรกิจเสื้อผ้าที่สามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศแล้วสร้างรายได้ให้กับประเทศจีน ภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งได้ไม่

นาน เมื่อปี ค.ศ. 1998 ประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมิง ได้เดินทางมาเยี่ยมถึงที่โรงงาน มอบใบประกาศเกียรติคุณให้เป็นตัวอย่างของธุรกิจท้องถิ่นที่สามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศ พร้อมกับถ่ายรูปกับเจ้าของและพนักงานชาวม้งเพื่อเอาไว้เป็นที่ระลึกด้วย เมื่อใดก็ตามที่มีแขกมาเยือน เจ้าของก็จะชี้ให้ดูรูปถ่ายดังกล่าว แล้วอธิบายด้วยความภาคภูมิใจ

แม้เราจะเป็นคนม้งที่ในสายตาของคนจีนหรือชาวฮั่นแล้วเป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังคงล้าหลัง ไม่มีการศึกษา ไม่มีทักษะและความสามารถเหมือนคนจีนที่เป็นเจ้าของธุรกิจที่หลากหลายในตัวเมืองเหวินชาน แต่สิ่งที่เราทำได้นี้ก็มีคุณค่าและความหมายในสายตาของผู้ในระดับประเทศอย่างประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมิง ขนาดที่ว่าตัวท่านเองนั่งเฮลิคอปเตอร์บินมาลงที่หน้าโรงงานของเรา มาสนทนาและให้กำลังใจแก่ผมกับพนักงานทุกคนด้วยความเป็นกันเอง ทำให้ผู้นำประเทศรู้จักพวกเรามากขึ้น ที่มากกว่านั้นคือทำให้คนจีนในเมืองเหวินชานปรับเปลี่ยนอคติและการปฏิบัติต่อชาวม้งเราในทางที่ดีขึ้น (สัมภาษณ์ขงหลือ ท่อ – นามแฝง เมืองเหวินชาน 2003)

รูปถ่าย 5. นักข่าวโทรทัศน์ของจีนสัมภาษณ์เจ้าของโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าชาวม้ง

การสร้างชื่อเสียงและรายได้แก่ท้องถิ่นและประเทศของโรงงานผลิตเสื้อผ้าม้งในชานเมืองเหวินชานดังกล่าว กลายเป็นที่รู้จักของทั้งชาวม้งในประเทศและต่างประเทศ กับทั้งชาวจีนที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐในระดับท้องถิ่นและระดับชาติด้วย เจ้าของโรงงานเล่าให้ฟังว่าเกือบจะทุกสัปดาห์ที่ม้งนักข่าวโทรทัศน์และสวาคดีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติมาขอสัมภาษณ์ จากการสังเกตของผู้เก็บข้อมูล นอกจากเจ้าของโรงงานจะให้ข้อมูลถึงความเป็นมาและลักษณะของธุรกิจในปัจจุบันแล้ว สิ่งหนึ่งที่เขามีความภาคภูมิใจมากและอยากแสดงออกต่อสาธารณะก็คือการนำเอาภาพถ่ายที่ประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมิงเข้ามาเยี่ยมชมแล้วถ่ายภาพเป็นที่ระลึกร่วมกับเจ้าของและพนักงานชาวม้งที่นี้มาให้แขกผู้มาเยือนได้เห็น และสุดท้ายคือชุด

การแสดงของพนักงานที่เป็นชาวม้งในโรงงาน โดยมีผู้ชายสองคนเป่าและรำแคน กลุ่มสตรีเต้นประกอบจังหวะและร้องเพลงม้งสมัยใหม่

สรุปและอภิปราย

บทความนี้ต้องการนำเสนอประวัติศาสตร์และกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศจีน โดยเลือกทำการศึกษาชุมชนม้งที่เมืองเหวินชานในมณฑลยูนนาน จากการค้นคว้าเอกสารและลงพื้นที่เก็บข้อมูลในภาคสนามกับชุมชนม้ง ผู้เขียนมีเหตุผลที่จะโต้แย้งว่าภายใต้ความเป็น “ชนชาติเหมียว” (Miao zu) เป็นการรวมเอากลุ่มชาติพันธุ์ม้งเข้าไว้ด้วย แต่การเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ “ม้ง” ไม่ใช่ชนชาติ “เหมียว” ทั้งหมด นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าในบริบทของการถูกกดขี่และผสมกลมกลืนจากชนชาวยุ่่นและรัฐชาติจีน ชาวม้งที่เมืองเหวินชานได้ใช้วัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือในการต่อรองและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน

ประการแรก สำหรับผู้เขียนแล้ว “ชนชาติเหมียว” (Miao zu) เป็นการเหมารวมเอากลุ่มชาติพันธุ์ม้งเข้าไว้ด้วย แต่ความเป็น “ม้ง” ไม่ใช่ชนชาติ “เหมียว” ทั้งนี้ จากการทบทวนงานศึกษาเกี่ยวกับชนชาติเหมียวที่ผ่านมา พบว่าพัฒนาการของการใช้คำว่า “เหมียว” มีมายาวนาน ตั้งแต่ยุคสามศตวรรษก่อนคริสตกาล (300 B.C.E) ด้วยปรากฏอาณาจักรซานเหมียว (San Miao) หรือสามเหมียว ในรูปแบบการปกครองที่มีการก่อรูปเป็นอาณาจักร ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการก่อรูปอาณาจักรของชาวยุ่่น ตลอดช่วงของราชวงศ์หมิงกับราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1368-1912) จนถึงก่อนยุคการปฏิวัติของเหมาเจ๋อตุง (ค.ศ. 1949) คำว่า “เหมียว” ไม่ได้เป็นคำเรียกกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง แต่เป็นคำเรียกหลากหลายกลุ่มคนทางวัฒนธรรมและภาษาทางใต้ของจีน หมายถึงพวกอนารยชนที่เป็นชนพื้นเมืองอยู่ทางใต้ เป็นพวกคนป่าเถื่อนที่ยังไร้อารยธรรม เช่นเดียวกับคำว่า “หมาน” (Man) และคำว่า “หยี่” (Yi) ภายหลังจากที่เหมาเจ๋อตุงเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ในช่วงต้นทศวรรษ 1950 จึงมีนโยบายสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศ ด้วยการรวมเอาสี่กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตัวเองว่า “ซอซ่ง” “ฮมู่” “อ้อ ฮม้อ” และ “ม้ง” เข้าเป็น “ชนชาติเหมียว” ซึ่งเป็นกลุ่มชนชาติและเป็นคำเรียกทางการของรัฐจีนตั้งแต่นั้นมา ทั้งๆ ที่กลุ่มดังกล่าวมิได้ใช้คำว่า “เหมียว” ในการเรียกตัวเอง

ปัจจุบันชาวม้งในประเทศจีนและสหรัฐอเมริกาที่ต้องการสร้างกระแสชาติพันธุ์นิยม มักนำเอาคำว่า “เป๋ม้ง” ซึ่งแปลพวกเราชาวม้ง เอาไปใช้ในความหมายที่เชื่อมโยงกับคำว่าซานเหมียว (สามเหมียว) เพื่อแสดงถึงความยาวนานและยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (ดูตัวอย่างเว็บไซต์: Peb

Hmoob, Peb Hmong, 3 Hmoob, หรือ 3 Hmong เป็นต้น) นอกจากนั้นแล้วยังมีนักธุรกิจชาวหมั่งในสหรัฐอเมริกาผลิตชุดสารคดีประวัติศาสตร์หมั่ง ด้วยการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชาวหมั่งเข้ากับประวัติศาสตร์ของชาวเหมียวในประเทศจีน ในความหมายที่ว่าหมั่งก็คือเหมียว (ดูตัวอย่างสารคดี Taug Txoj Lw Ntshav) ในทางตรงกันข้าม นักวิชาการชาวเหมียวในประเทศจีนที่มีโอกาสเดินทางไปนำเสนอผลงานและเก็บข้อมูลวิจัยในชุมชนหมั่งที่สหรัฐอเมริกา นิยามตัวเองว่าเป็น “หมั่ง” ทั้งๆ ที่ในประเทศจีนนั้นตัวเองไม่ได้ใช้คำนี้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ประการสำคัญคือภาษาที่พวกเขาพูดในจีนกับที่ชาวหมั่งในอเมริกาพูดนั้นไม่สามารถสื่อสารกันได้

ประการที่สอง ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างชาวหมั่งกับชาวฮั่น กับทั้งรัฐชาติจีน ในทัศนะของชาวหมั่งแล้วเต็มไปด้วยความขัดแย้งและการกดขี่ที่มีต่อชาวหมั่งมายาวนานในประวัติศาสตร์ ผู้เขียนพบว่าชาวหมั่งในเมืองเหวินซานของมณฑลยูนนานได้นำเอาเรื่องเล่าเกี่ยวกับลายผ้า พิธีปัดเคราะห์กรรม กับตลาดและธุรกิจค้าผ้าข้ามชาติมาเป็นเครื่องมือในการต่อรองและสร้างอัตลักษณ์เพื่อให้มีพื้นที่ทางสังคม อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวหมั่งในพื้นที่เหวินซานมีหลากหลายและเป็นพลวัต แต่ละคนและกลุ่มย่อยต่างมีวิธีการหรือยุทธศาสตร์ของตัวเองในการหยิบเอาความเป็นหมั่งมาใช้และนำเสนอตัวตนต่อสังคม กลไกหรือวิธีการดังกล่าวมีความหมายทั้งต่อคนหมั่งด้วยกันเอง กับต่อชาวฮั่น รัฐชาติจีนและคนอื่นที่ชาวหมั่งปฏิสัมพันธ์ด้วย ประการสำคัญคือ การใช้ความเป็นหมั่งข้ามชาติในการสร้างสำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ด้วยการเชื่อมโยงความเป็นหมั่งในเหวินซานเข้ากับหมั่งในประเทศเวียดนาม ลาวและไทย รวมถึงหมั่งในสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกอื่นๆ ผ่านธุรกิจค้าผ้าและเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ (ดูเพิ่มเติมใน Prasit Leepreecha 2008)

จากการศึกษาชุมชนไท่ไคคังที่บ้านหลักช้างในสิบสองปันนา ยศ สันตสมบัติ (2543) พบว่าท่ามกลางความสัมพันธ์ระหว่างคนไท่ไคคังกับชาวฮั่นและอำนาจรัฐชาติจีนที่นั่น คนไท่ไคใช้ชาวเป็นเครื่องมือในการต่อรองและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์หมั่งซึ่งอยู่ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน เป็นเพียงกลุ่มชาติพันธุ์เล็กๆ ประวัติศาสตร์ของพวกเขาเต็มไปด้วยบาดแผลที่ชอกช้ำจากการเบียดขับและกดขี่ของชนชาติใหญ่อย่างชาวฮั่น ยิ่งเมื่อเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่นโยบายและปฏิบัติการในการสร้างชาติของรัฐชาติจีนมีอิทธิพลเหนือพวกเขามากขึ้น ชาวหมั่งยิ่งถูกเบียดขับและผสมกลมกลืนให้กลายเป็นจีนมากขึ้นตามลำดับ กระนั้นก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าชาวหมั่งในเมืองเหวินซานได้สร้างสำนึกร่วมแห่งความเป็นชาติพันธุ์ผ่านเรื่องเล่าบนผืนผ้าและพิธีกรรมปัดเคราะห์กรรม กับทั้งต่อรองกับชาวฮั่นและรัฐจีนด้วยการใช้ตลาดนัดและธุรกิจการค้าผ้าข้ามชาติ ยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเคลื่อนย้ายของผู้คน สินค้า และข้อมูลข่าวสารข้ามชาติด้วยแล้ว อัตลักษณ์และสำนึกร่วมของความเป็นหมั่งยังถูกเชื่อมโยงให้ก้าวข้ามพรมแดนของรัฐชาติจีน

ไปยังชาวม้งในต่างประเทศด้วย ดังนั้น ความเป็นม้งข้ามชาติในประเด็นของกลุ่มเครือญาติ ธุรกิจการค้า ข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ รวมทั้งความร่วมมือของนักวิชาการด้านมานุษยวิทยาชาติ จึงเป็นประเด็นทางสังคมในยุคสมัยปัจจุบันที่น่าติดตามและทำความเข้าใจเป็นอย่างยิ่ง

เชิงอรรถ

- 1 เช่นเดียวกับคำว่า “กะเหรี่ยง” (Karen) ที่คนภายนอกใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตนเองว่าปกาเกอะญอ โพล่ง และอื่นๆ โดยไม่มีกลุ่มใดที่เรียกตัวเองว่าเป็นกะเหรี่ยง
- 2 เมืองเหวินซาน (Wenshan) เดิมชื่อว่า “ไคฮั่ว” (Khai Hua) มีความหมายว่าดอกไม้งาม ซึ่งแปลเป็นภาษาม้งว่า “ป้าเต๋อ” (paj tawg) แต่เมื่อปี ค.ศ. 1725 มีผู้ปกครองคนหนึ่งถูกส่งมาปกครองเมืองนี้ เมื่อได้เดินสำรวจภูมิประเทศของตัวเมืองจนทั่วแล้ว จึงเกิดความคิดว่าภูมิประเทศมีลักษณะเหมือนตัว “文” ในอักษรจีน เข้าสูปี ค.ศ. 1930 จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “เหวินซาน” (Wenshan) ที่มีความหมายว่าเมืองแห่งขุนเขาที่มีความเจริญ อย่างไรก็ตาม ชาวม้งยังคงใช้ชื่อเดิมคือ “ป้า เต๋อ” มาจนถึงปัจจุบัน
- 3 การกำหนดให้เป็นเขตปกครองพิเศษ ตามนโยบายของรัฐบาลจีนคือ หากเมืองหรือมณฑลใดที่มีกลุ่มชนชาติส่วนน้อยใดเป็นชนกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มหลักในพื้นที่ ก็ให้อำนาจในการปกครองพิเศษแก่ชนชาติส่วนน้อยนั้นๆ ในการเป็นผู้นำสูงสุด เป็นกลุ่มหลักที่มีบทบาทในการวางนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ทั้งหมดนี้ต้องอยู่ภายใต้การกำกับของพรรคคอมมิวนิสต์ของประเทศเป็นหลัก
- 4 มิชชันนารีชาวตะวันตกที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในชุมชนม้งในประเทศจีนและประเทศลาวได้สร้างระบบตัวเขียนให้ชาวม้งในประเทศจีนในยุค 1920 และที่ประเทศลาวเมื่อปี ค.ศ. 1953 โดยการใช้ตัวอักษรโรมัน(ภาษาอังกฤษ) ขณะที่ชาวม้งกลุ่มต่างๆ ในประเทศลาว ไทยและอเมริกาก็ได้สร้างระบบตัวเขียนเป็นของตัวเองอีกหลายระบบ นอกจากนั้นรัฐบาลไทยและรัฐบาลลาวยังได้สร้างระบบตัวเขียนภาษาม้งโดยการใช้ตัวอักษรไทยและลาวด้วย แต่ไม่เป็นที่นิยมในวงกว้างนัก เพราะมีข้อจำกัดในการใช้สื่อสารข้ามประเทศ

บรรณานุกรม

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2554. *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์ และความ* เป็นอื่น. กรุงเทพฯ: วิชาษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5).

ยศ สันตสมบัติ. 2543. *หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในใต้คง*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยวรรณ.

ยัง มีอตเต้ง. 2520. *ประวัติของชาวม้ง (แม้ว)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Cheung, Siu-woo. 1995. "Millenarianism, Christian Movements, and Ethnic Change among the Miao in Southwest China," in Stevan Harrell (ed.), *Cultural Encounters on China's Ethnic Frontiers*, pp, 217-247. Seattle, WA: University of Washington Press.

Cheung, Siu-woo. 1996. "Representation and Negotiation of Ge Identities in Southeast Guizhou," in Melissa J. Brown (ed.), *Negotiating Ethnicities in China and Taiwan*, pp, 240-273. Berkeley, CA: Institute of East Asian Studies, University of California and Center for Chinese Studies.

Cohen, Erik. 2000. *The Commercialized Crafts of Thailand: Hill Tribes and Lowland Villages*. Hawaii: University of Hawaii Press.

Diamond, Norma. 1995. "Defining Miao: Ming, Qing and Contemporary Views" in Stevan Harrell (ed.), *Cultural Encounters on China's Ethnic Frontier*, pp, 92-116. Seattle: University of Washington Press.

Harrell, Stevan. 1995. "Introduction: Civilizing Projects and the Reaction to Them," in Stevan Harrell (ed.), *Cultural Encounters on China's Ethnic Frontiers*, pp, 3-36. Seattle, WA: University of Washington Press.

Harrell, Stevan. 1996. "Introduction," in Melissa J. Brown (ed.), *Negotiating Ethnic Identities in China and Taiwan*, pp, 1-18. Berkeley: Center for Chinese Studies.

Jenks, Robert Darrah. 1994. *Insurgency and Social Disorder in Guizhou: The "Miao" Rebellion, 1854-1873*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Keyes, Charles F. 1997. "Ethnic Group, Ethnicity" in Thomas J. Barfield (ed.), *The Blackwell Dictionary of Anthropology*, pp: 152-154. Oxford: Basil Blackwell.

- Keyes, Charles F. 2002. "Presidential Address: "The Peoples of Asia"-Science and Politics in the Classification of Ethnic Groups in Thailand, China, and Vietnam," *The Journal of Asian Studies* 61(4): 1163-1203.
- Prasit Leepreecha. 2008. "The Role of Media Technology in Reproducing Hmong Ethnic Identity," in Don McCaskill, Prasit Leepreecha and He Shaoying (eds.), *Living in a Globalized World: Ethnic Minorities in the Greater Mekong Subregion*, pp, 89-113. Chiang Mai: Mekong Press.
- Schein, Louisa. 1986. "The Miao in Contemporary China: A Preliminary Overview," in Glenn L. Hendricks, Bruce T. Downing, and Amos S. Deinard (eds.), *Hmong in Transition*, pp, 73-86. Staten Island, New York: the Center for Migration Studies of New York, Inc. and the Southeast Asian Refugee Studies Project of the University of Minnesota.
- Schein, Louisa. 2000. *Minority Rules: the Miao and the Feminine in China's Cultural Politics*. Durham & London: Duke University Press.
- Savina, Francois Marie. 1920. *Histoire des Miao*. Hong Kong: Imprimerie de Société des Missions Étrangères.
- Tapp, Nicholas. 2003. *The Tribal Peoples of Southwest China: Chinese Views of the Other Within*. Bangkok: White Lotus.
- Tapp, Nicholas. 2010. *The Impossibility of Self: An Essay on the Hmong Diaspora*. Transaction Publishers.
- Tsab Chij. 1988. *Hmoob Nyob Paj Tawg Teb*. Javouhey, Guyane, France: Association Communauté Hmong.
- Woodward, Kathryn. 1997. "Concept of Identity and Difference" in Kathryn Woodward (ed.), *Identity and Difference*, pp, 7-62. SAGE Publications.
- Yih-Fu, Ruey. 1960. "The Mapie Miao of Southern Szechuan" in George Peter Murdock (ed.), *Social Structure in Southeast Asia*, pp, 143-155. Chicago: Quadranglebooks.